

A Reading of Social Issues in the Regional Stories of Rasoul Parvizi and Nasim Khaksar

Masomeh Mahmodi¹, Maryam Mohammadzadeh² (Corresponding author),
Ramin Sadeghinejad³

Abstract

This study, based on the premise that examining the literature and public culture of a society can be used as a powerful tool for identifying and analyzing the social issues of each period, can help in better understanding the reasons for their emergence and ways to address them; it adopts a descriptive-analytical approach to re-read the social issues in the regional stories of Rasoul Parvizi and Nasim Khaksar. Parvizi, in "Patched Pants" and "Drunken Gypsy," addresses the social issues of the rural areas of the southern region; Khaksar, in the stories "Seedling" and "Bread and Flower," focuses on the social issues of the coastal areas of the southern region. The findings show that although both authors, considering the geographical, social, and cultural differences of their regions, have addressed specific types of social issues, both have critically and realistically attempted to raise awareness in society by providing an accurate depiction of these problems. Some of these issues, such as illicit relationships, addiction, child abuse, theft, and lack of hygiene facilities, are seen in both regions. Issues specific to the coastal area include divorce, widowhood and the vulnerability of women, suicide, and smuggling. In the rural area, superstition, women's coquetry, men's desire for variety, and polygamy are presented as social deviations and issues; thus, it can be concluded that the type of climate is effective in creating certain types of social issues and problems.

Keywords: Regional Stories, Rasoul Parvizi, Nasim Khaksar, Social Issues

Detailed abstract

Introduction

The study of social issues is one of the most important topics in sociology, which gained significance in the early twentieth century, particularly from the 1940s in

1 . PhD Student of the Department of Persian Language and Literature, College of Literature and Humanities, Ahar Branch, Islamic Azad University, Ahar, Iran

2 . Associate Professor of Department of Persian Language and Literature, Ahar Branch, Islamic Azad University, Ahar, Iran / Corresponding Author (Maryam mohammadzadeh@iauh.ac.ir)

3. Assistant Professor of Department of Persian Language and Literature, Ahar Branch, Islamic Azad University, Ahar, Iran.

the United States, and subsequently in other European countries. Over the past three decades, this importance has gradually been recognized in developing countries as well. "This branch of sociology, at a macro level, strives to identify and explain the major social problems of a society. Sociologists in this field, with the aid of sociological theories, define social issues, analyze their formation process, and propose ways to address them" (Akbari, 2013: 4). Sociologists strive to gain a deeper understanding of social issues by utilizing scientific and research-based methods. These issues can include poverty, unemployment, social inequalities, crime, addiction, family problems, and many other challenges that societies face. Analyzing these matters requires a thorough and comprehensive examination of various social, economic, cultural, and political factors that contribute to their formation and persistence. Additionally, sociologists seek to provide practical and applicable solutions to address these issues. These solutions may involve social policies, educational programs, preventive measures, and social interventions aimed at improving individuals' living conditions and reducing social problems. Thus, studying social issues not only helps to better understand the current situation but also contributes to enhancing the quality of life and promoting social well-being.

Research Objective

The aim of this study is to conduct a comparative analysis of social issues and identify the differences, similarities, and possible parallels of these issues in the rural and maritime settings of southern regional stories, as reflected in the works of Rasoul Parvizi and Nasim Khaksar.

Research Methodology

This study employs a library-based approach combined with a descriptive-analytical method. The fundamental structure of this research involves collecting and categorizing information, analyzing data, deriving findings, and reaching a general conclusion.

Findings

Rasoul Parvizi and Nasim Khaksar, as committed and compassionate writers deeply engaged with the social issues of their time, have chosen the themes of their stories based on the problems and topics affecting their own lives and the people in their surrounding society. By addressing social issues, they have effectively demonstrated their profound awareness of subjects that are today referred to as social harms.

A. The stories of Rasul Parvizi inherently address various aspects of social harm in the lives of people during the 1930s and 1940s in the rural areas of the southern region. Examining these issues indicates that the flirtatiousness and coquetry of women who captivate men, as well as the seductive behavior of married women who act with exaggerated mannerisms, inflict significant damage on the

foundations of the family and the structure of society. This issue can pave the way for numerous crimes and social disorders, an example of which is the inappropriate and illicit relationships between the narrator of the story "*Luli-e-Sarmast*" and other men in the house of an old woman who has a beautiful young woman living with her. Honor killings also arise in the context of such moral corruption, as Zar Safar kills his adulterous wife. In *Patched Trousers*, Ibrahim's father's fondness for women and Akbar's father's secret love affairs ultimately lead both characters in the story toward polygamy. Polygamy may have negative effects on the stability of the family, potentially leading to the breakdown of existing marriages and harm to children. Studies show that in Rasoul Parvizi's stories set in the villages of the Persian Gulf, polygamy has not led to divorce or the dissolution of the first marriage. This can be attributed to the traditional values and beliefs dominant in such societies. However, the emotional consequences of this issue have affected families, causing tensions and domestic conflicts while also harming children. For instance, the polygamy of the narrator's father in *Luli-e Sarmast* has resulted in the destruction of love and affection among family members, creating a hateful environment at home for the children. Expelling children from home, showing favoritism among them, and physically punishing them at home and school are forms of child abuse depicted in these stories. Studying in impoverished environments and the pressure to contribute to the family's livelihood have forced some students into labor and compulsory dropout. Easy access to narcotic substances in the region has increased the likelihood of their use, as evidenced by women smoking hookahs, guests being served with hookahs, students smoking cigarettes, and the schoolteacher being addicted to opium. The ceremonial "marriage" of a barren village palm tree, treating patients with the spit of a revered individual, the harm inflicted by a mythical being called *Al* on pregnant women and their newborns, and seeking help from a man with two wives for healing all illustrate the pervasive atmosphere of superstition in this region.

B. Nasim Khaksar, in his stories *Giahak* (1977) and *Nan va Gol* (1978), portrays the hardships of people who migrate to the Persian Gulf countries for work and become involved in smuggling goods. Both stories effectively illustrate the negative effects of addiction and drug use on individuals and society. In *Nan va Gol*, the author compellingly addresses social and family issues, depicting their impact on the lives of the characters. The victims in Nasim Khaksar's stories are children and women trapped in poverty, harsh conditions, and helplessness. The hardships of life, marital discord, and ultimately being abandoned by her husband lead the narrator's mother to lack affection for her own children—so much so that the narrator blames his father for his mother's cruelty. In these stories, the suffering, wandering, and helplessness of women seem to have no end. In the story *The Dead Fish* from the collection *Nan va Gol*, Mash Roghieh, after divorcing her husband, lives with her son Majid. She becomes the temporary wife of a man from Mashhad, but after two months, conflicts arise, and she is left abandoned, forced into a life of uncertainty. This mother and son's homelessness eventually drives Majid into theft. In the end, Mash Roghieh, overwhelmed by

the emotional distress of her divorce and the gossip surrounding her, takes opium in an attempt to end her own life. The story *Nan va Gol* also effectively presents a vivid depiction of women's lives under harsh and unequal social conditions, prompting the reader to reflect on these realities. Through the images that form in the narrator's mind, the reader becomes acquainted with brothels—frequented by addicted drifters and vagrants—that serve as symbols of poverty and social injustice, where impoverished women, exhausted by nights of hardship, reside. The story's characters, such as a young woman who experiences her second divorce and Fatemeh, who is divorced for the fourth time due to infertility, further illustrate the struggles and challenges faced by women in a society that denies them equal opportunities. The story *Bread and Flower* clearly illustrates how economic pressure and the poverty of defenseless women can deprive their children of childhood and play, forcing them into the adult world with heavy responsibilities. The narrator of the story is a young boy who, when his mother loses her job, is forced to work to help support the household.

Conclusion

This study demonstrates that although Rasoul Parvizi and Nasim Khaksar have addressed specific types of social issues based on the geographical, social, and cultural differences of their respective regions, both authors have taken a realistic approach in their efforts to provide an accurate depiction of these problems to raise awareness in society. Evidence from the texts analyzed reveals both similarities and differences in the nature of these social issues.

Unlawful relationships, addiction, theft, and a lack of healthcare facilities are common in both rural and maritime regions of the southern climate. However, there are differences in how these issues manifest and their severity across these areas. Additionally, child abuse appears in various forms in both regions. In rural areas, examples include expelling children from home, showing favoritism among them, and forcing them to drop out of school due to poverty. In maritime regions, child abuse can take the form of neglect and compelling children to work and earn money.

Superstition is specific to rural areas, while smuggling is prevalent in maritime regions. In rural areas, women's coquetry and men's desire for variety have led to other social issues such as unlawful relationships or polygamy. Polygamy, in turn, fuels familial conflicts, eroding affection among family members and inflicting irreversible harm on children. However, due to prevailing traditional beliefs, divorce and the breakdown of the first marriage do not occur in these areas. In maritime regions, divorce triggers a chain of social issues, including homelessness, loss of financial security, and forcing children into labor. In extreme cases, emotional distress following divorce may even lead to suicide. These differences stem from the unique geographical, economic, and cultural

conditions of each region. Therefore, it can be concluded that climate plays a significant role in shaping certain types of social problems and challenges.

References

A. Books

- Adler, Patricia, and Adler, Peter. (1997). *Constructions of Deviance*, Second Edition. USA: Wadsworth Publishing Company.
- Akbari, Hamidreza. (2013). *Explanation of Social Issues and Problems from the Perspective of Sociology and Islam and the Contexts of Their Emergence from the Perspective of Islam*. No Place: Ney Book.
- Parvizi, Rasoul. (2010). *Patched Pants*. Tehran: Javid.
- Parvizi, Rasoul. (2005). *Drunken Gypsy*. Tehran: Ayeneh Khub.
- Khaksar, Nasim. (1978). *Bread and Flower*. Tehran: Jahan Ketab.
- Khaksar, Nasim. (1979). *Seedling*. Tehran: Jibi.
- Abdollahi, Mohammad. (2007). *Social Issues and Their Evolution in Iran*, Collection of Articles from the National Conference on Social Issues in Iran, Vol. 1. Tehran: Agah.
- Gray, Martin. (2003). *Dictionary of Literary Terms*, Translated by Mansoureh Sharifzadeh, First Edition. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies.

B. Articles

- Aghahosseini, Hossein, and Durbani, Rasoul. (2006). "Analysis and Review of Individual and Social Issues from the Perspective of Persian Literature Masters," *Journal of Social Sciences and Humanities of Shiraz University*, Vol. 25, No. 3.
- Azimoghli Oskooi, Hayedeh, Hojjat Rasouli, Seyyed Ebrahim Arman, A comparative Analysis of the Regional and Rural Characteristics in Novels A Pilgrim in the Rain by Ahmad Mahmood and Stormy Spring by Najib Al-kilani, *Jostarnameh Comparative Literature*, Year sixth Number Nineteenth , Spring 2022

C. Theses

- Baybordi, Ahdiyeh. (2019). *Study of Social Issues in the Stories of Gholam-Hossein Saedi*, Supervised by Maryam Mohammadzadeh, Islamic Azad University, Ahar Branch.
- Bakhtavar, Hamideh. (2015). *Study of Social Issues in the Works of Simin Daneshvar*, Supervised by Maryam Mohammadzadeh, Islamic Azad University, Ahar Branch.

- Bahmani, Robabeh. (2018). Study of Social Issues in the Story “Shohar-e Ahoo Khanom”, Supervised by Maryam Mohammadzadeh, Islamic Azad University, Ahar Branch.
- Valizadeh, Zeinab. (2018). Study of Social Issues in the Story “Years of Cloud”, Supervised by Maryam Mohammadzadeh, Islamic Azad University, Ahar Branch.

خوانشی از آسیب‌های اجتماعی در داستان‌های اقلیمی رسول پرویزی و نسیم خاکسار

معصومه محمودی^۱، مریم محمدزاده^۲، رامین صادقی‌نژاد^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۲۶؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۰۱

(صص ۱۲۱-۱۵۱)

چکیده

پژوهش حاضر، با این پیش‌فرض که بررسی ادبیات و فرهنگ عمومی جامعه می‌تواند به عنوان ابزاری قدرتمند برای شناسایی و تحلیل آسیب‌های اجتماعی هر دوره مورد استفاده قرار گیرد و به درک بهتر دلایل ایجاد و راه‌های مقابله با این آسیب‌ها کمک کند، با رویکردی توصیفی-تحلیلی، به بازخوانی آسیب‌های اجتماعی در داستان‌های اقلیمی رسول پرویزی و نسیم خاکسار می‌پردازد. پرویزی در «شلوارهای وصله‌دار» و «لولی سرمست» به مسائل و مشکلات اجتماعی حوزه روستایی اقلیم جنوب پرداخته است. خاکسار نیز در داستان‌های «گیاهک» و «نان و گل» به مسائل و مشکلات اجتماعی حوزه دریایی اقلیم جنوب توجه دارد. یافته‌ها نشان می‌دهد که هرچند هر دو نویسنده با توجه به تفاوت‌های جغرافیایی، اجتماعی و فرهنگی حوزه خود، به نوع خاصی از آسیب‌های اجتماعی پرداخته‌اند، اما هر دو با نگاهی انتقادی و واقع‌گرایانه به آسیب‌های اجتماعی تلاش کرده‌اند تا با ارائه تصویری دقیق از این مشکلات، به آگاهی‌بخشی در جامعه کمک کنند. برخی از این آسیب‌ها مانند: ارتباط‌های نامشروع، اعتیاد، کودک‌آزاری، دزدی و کمبود امکانات بهداشتی در هر دو اقلیم دیده می‌شود. آسیب‌های مختص حوزه دریایی شامل: طلاق، بیوگی و بی‌پناهی زنان، خودکشی و قاچاق است. در حوزه روستایی نیز خرافه‌گرایی، عشوه‌گری زنان، تنوع‌طلبی

۱. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، واحد اهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اهر، ایران.

۲. دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد اهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اهر، ایران. (نویسنده مسئول) Maryam

mohammadzadeh@iaau.ac.ir

۳. استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد اهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اهر، ایران. rsns1970@gmail.com

مردان و چند همسری به عنوان کژروی‌ها و آسیب‌های اجتماعی مطرح شده‌اند؛ لذا می‌توان نوع اقلیم را در پدید آوردن برخی از انواع آسیب‌ها و معضلات اجتماعی مؤثر دانست. **واژه‌های کلیدی:** داستان‌های اقلیمی، رسول پرویزی، نسیم خاکسار، آسیب‌های اجتماعی

۱- مقدمه

بررسی مسائل اجتماعی یکی از مهم‌ترین مباحث جامعه‌شناسی است که از اوائل قرن بیستم و به‌ویژه از دههٔ چهل میلادی در آمریکا و سپس در سایر کشورهای اروپایی اهمیت یافته است. در سه دههٔ اخیر، این اهمیت به تدریج در کشورهای در حال توسعه نیز شناخته شده است. «این شاخه از جامعه‌شناسی در سطح کلان در تعیین و تبیین عمده‌ترین معضلات اجتماعی یک جامعه اهتمام ورزیده و تلاش جامعه‌شناسان در این حوزه به مدد نظریه‌های جامعه‌شناسی، تعریفی از مسئلهٔ اجتماعی و تحلیلی از روند شکل‌گیری و نیز ارائهٔ راه‌های مقابله با آن بوده است» (اکبری، ۱۳۹۲: ۴). در این راستا، جامعه‌شناسان تلاش می‌کنند تا با بهره‌گیری از روش‌های علمی و پژوهشی، به درک عمیق‌تری از مسائل اجتماعی دست یابند. این مسائل می‌توانند فقر، بیکاری، نابرابری‌های اجتماعی، جرم و جنایت، اعتیاد، مشکلات خانوادگی و بسیاری دیگر از معضلاتی باشند که جامعه با آن‌ها مواجه است. تحلیل این مسائل نیازمند بررسی دقیق و جامع از عوامل مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی است که در شکل‌گیری و تداوم آن‌ها نقش دارند. همچنین، جامعه‌شناسان به دنبال ارائهٔ راه‌حل‌های عملی و کاربردی برای مقابله با این مسائل هستند. این راه‌حل‌ها می‌توانند شامل سیاست‌گذاری‌های اجتماعی، برنامه‌های آموزشی، اقدامات پیشگیرانه و مداخلات اجتماعی باشند که هدف آن‌ها بهبود شرایط زندگی افراد و کاهش معضلات اجتماعی است. به این ترتیب، بررسی مسائل اجتماعی نه تنها به درک بهتر از وضعیت موجود کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی و ارتقاء سطح رفاه اجتماعی نیز منجر شود.

۱-۱- بیان مسئله

یکی از دانش‌هایی که می‌تواند به آسیب‌شناسی معضلات اجتماعی جامعه بسیار کمک کند، ادبیات است. ادبیات، عرصهٔ بروز فرهنگ عمومی جامعه و از جمله صحنهٔ نمود انواع آسیب-

های اجتماعی است. شعر و نثر همچون پرده نمایش، انواع آسیب‌های اجتماعی و دلایل ایجاد این آسیب‌ها را به‌خوبی نشان می‌دهند؛ از این‌رو، با مطالعه دقیق آفرینش‌های ادبی بزرگان و پژوهش در فرهنگ عمومی جامعه، می‌توان آسیب‌های اجتماعی هر دوره و دلایل ایجاد و راه مبارزه با آن‌ها را دریافت. با توجه به اینکه آسیب‌های اجتماعی، پدیده‌های واقعی و متغیرند و خاصیت کنترل‌پذیری دارند.

در پژوهش حاضر، به بررسی آسیب‌ها و معضلات اجتماعی در قلمرو داستان‌های اقلیمی جنوب بر اساس داستان‌های اقلیمی رسول پرویزی که در حوزه روستایی جنوب تألیف شده‌اند و داستان‌های اقلیمی نسیم خاکسار که در حوزه دریایی این اقلیم نوشته شده‌اند، می‌پردازیم تا به این پرسش پاسخ دهیم که آیا نوع اقلیم در پدید آوردن انواع آسیب اجتماعی مؤثر است یا نه؟ این بررسی از سویی می‌تواند نسخه‌ای راهگشا، کارآمد و عملی در شناخت، درمان و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی باشد و از سوی دیگر بررسی تفاوت‌ها و تشابهات احتمالی این آسیب‌ها در مناطق مختلف گامی است در راه شناساندن ادبیات داستانی و بالاخص ادبیات اقلیمی ایران که هنوز بسیاری از زوایای آن ناشناخته مانده و تلاش‌های زیادی برای شناساندن آن لازم است.

۱-۲- هدف تحقیق

هدف از اجرای این تحقیق، بررسی تطبیقی آسیب‌های اجتماعی و تعیین تفاوت‌ها، هم‌سانی‌ها و تشابهات احتمالی این آسیب‌ها در حوزه‌های روستایی و دریایی داستان‌های اقلیمی جنوب است که در آثار رسول پرویزی و نسیم خاکسار نمود یافته است.

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

بررسی آسیب‌های اجتماعی در داستان‌های اقلیمی مناطق مختلف، می‌تواند به‌عنوان تحقیق میان‌رشته‌ای در شناخت انواع و اقسام آسیب‌های اجتماعی، علل شکل‌گیری و گسترش آنها و آشنایی با روش‌های مقابله صحیح با این مسائل به‌کار آید و در نهایت به بهبود زندگی اجتماعی در جامعه انسانی امروز کمک کند. همچنین یافته‌های این پژوهش می‌تواند مورد استفاده پژوهشگران ادبیات داستانی و علوم اجتماعی قرار بگیرد.

۱-۴-پیشینه تحقیق

بررسی آسیب‌های اجتماعی در داستان‌های اقلیمی رسول پرویزی و نسیم خاکسار مسبوق به سابقه نیست، لیکن در مورد بررسی آسیب‌های اجتماعی در ادبیات فارسی پژوهش‌هایی انجام شده است که از آن میان است:

- آقاحسینی در سال ۱۳۸۵ با همکاری رسول دربانی در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل و بررسی آسیب‌های فردی و اجتماعی از دیدگاه بزرگان ادب فارسی»، برخی از موضوعات مانند: نسبی بودن آسیب‌ها، خاستگاه آسیب‌ها، نظریه برچسب، نظارت اجتماعی و جامعه‌پذیری و مسائلی همچون ارتشا و طمع را از دیدگاه بزرگان ادب فارسی بررسی می‌کنند.

- حمیده بخت‌آور (۱۳۹۴) در «بررسی آسیب‌های اجتماعی در آثار سیمین دانشور» نشان می‌دهد که دانشور، در آثار داستانی خود، با مطرح کردن بسیاری از آسیب‌ها، انحراف‌ها، کژروی‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی، خود را به عنوان یک آسیب‌شناس اجتماعی درآشنا و موفق، معرفی کرده است.

- ربابه بهمنی (۱۳۹۷) در پایان‌نامه خود آسیب‌های اجتماعی را در داستان شوهر آهوخانم که در دایره ادبیات اقلیمی مکتب کرمانشاه نوشته شده، بررسی می‌کند و نتیجه می‌گیرد که عربان‌ترین نمود آسیب و ناهنجاری در این رمان، در حوزه آسیب‌های مرتبط با خانواده و بالاخص مسئله تعدد زوجات است که با خود زنجیره‌ای از هنجار گسیختگی‌ها و آسیب‌های گوناگون به همراه می‌آورد و موجب پایمال شدن حقوق زنان، خشونت علیه زنان، از هم پاشیدن خانواده و افزایش طلاق، افت تحصیلی و تربیت ناشایست فرزندان می‌شود و آسیب‌های جدی آن به ساختار اجتماعی قابل جبران نیست.

- زینب ولی‌زاده (۱۳۹۷) در «بررسی آسیب‌های اجتماعی در داستان سال‌های ابری» که در دایره ادبیات اقلیمی مکتب کرمانشاه نوشته شده، نتیجه می‌گیرد که فقر اقتصادی، نابرابری اجتماعی و اختلاف طبقاتی از آسیب‌های مهم اجتماعی داستان سال‌های ابری و معلول سیاست‌های غلط سرمداران حکومت پهلوی در امور مملکت است. همین فقر اقتصادی، مسبب اصلی فقر فرهنگی در جامعه می‌شود و این امر در سال‌های ابری به شکل بازتاب خرافات و باورهای بی‌اساس ظهور یافته است.

- عهده بایبردی (۱۳۹۸) در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی آسیب‌های اجتماعی در داستان‌های غلامحسین ساعدی» نتیجه می‌گیرد که ساعدی در آن دسته از داستان‌های خود که در دایره ادبیات اقلیمی آذربایجان نوشته شده به عنوان نویسنده‌ای متعهد، به طرح آسیب‌های اجتماعی پرداخته است. بارزترین نمود آسیب و نابهنجاری در این داستان‌ها، در تأمین معاش یک خانواده و محرومیت از امکانات مالی است که با خود زنجیره‌ای از هنجارگی‌ها و آسیب‌های گوناگون، بالاخص جهل و خرافات را به همراه می‌آورد؛ چنانکه می‌توان گفت کمبود امکانات بهداشتی، فقر اقتصادی و فقر فرهنگی که برجسته‌ترین نمود آن اعتقاد به خرافات است، بیشترین فراوانی را در داستان‌های ساعدی دارد.

۱-۵- روش تحقیق

در این تحقیق از روش کتابخانه‌ای و شیوه توصیفی-تحلیلی استفاده شده است. گردآوری و طبقه‌بندی اطلاعات، تجزیه و تحلیل و دست یافتن به یافته‌ها و استنتاج کلی، ساختارهای اساسی این پژوهش را تشکیل می‌دهد.

۱-۶- مبانی نظری تحقیق

- **آسیب‌های اجتماعی:** نظریه جامعه‌شناختی، آسیب‌های اجتماعی را از دیدگاه روابط اجتماعی، روابط طبقاتی، روابط جنسیتی و روابط فردی بررسی می‌کند؛ از این دیدگاه، آسیب به معنای خدشه‌دارشدن هنجارهای اجتماعی است (ر.ک. آدلر، ۱۹۹۷: ۱۱) و زمانی به وجود می‌آید که افراد نتوانند بر اساس هنجارها و ارزش‌ها با جامعه هماهنگ شوند؛ بنابراین آسیب‌های اجتماعی به هر نوع رفتاری گفته می‌شود که آن رفتار برخلاف هنجارهای اجتماعی توسط فرد انجام می‌شود، کارکرد او را مختل، و به تبع آن کارکرد خانواده و اجتماع را تحت شعاع قرار می‌دهد. به عبارت دیگر؛ آسیب‌های اجتماعی، «به هر نوع عمل فردی یا جمعی اطلاق می‌شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام عمل جمعی رسمی یا غیررسمی جامعه محل فعالیت کنشگران، قرار نمی‌گیرد و در نتیجه با منع قانونی، تعقیب قانونی، قبح اجتماعی، تکفیر اخلاقی و طرد اجتماعی مواجهه می‌شوند» (عبداللهی، ۱۳۸۶: ۱۸).

- داستان اقلیمی: «به‌عنوان یکی از زیر شاخه‌های مهم ادبیات داستانی» (عظیم اوغلی اسکویی، رسولی، آرمن، ۱۴۰۱: ۱۸۳) «تأکیدش بیشتر بر جغرافیا، آداب و رسوم و گفتار محل خاصی است و درباره آن محل، بیشتر توضیح جدی می‌دهد تا اطلاعات پیش زمینه‌ای صرف» (گری، ۱۳۸۲: ۲۷۲).

- رسول پرویزی: یکی از داستان‌نویسان و چهره‌های ادبی جنوب در دهه چهل است که سال‌های زیادی از عمر خود را به فعالیت در دنیای سیاست گذراند. با این حال، در فرصت کمی که برای نگارش و انتشار آثار ادبی پیدا کرد، آثار ماندگاری از خود به یادگار گذاشت. از جمله این آثار، داستان‌های «شلوارهای وصله‌دار» و «لولی سرمست» هستند که در حوزه ادبیات اقلیمی روستاهای ساحلی خلیج فارس از بهترین آثار به شمار می‌روند.

- نسیم خاکسار: در آخرین سال‌های حکومت پهلوی، با اجرای سیاست فضای باز سیاسی و فرهنگی، بسیاری از نویسندگان که آثارشان از نظر دستگاه اختناق غیرقابل چاپ بود، فرصت یافتند آثار خود را به دست مخاطبان برسانند. در این سال‌ها، نسیم خاکسار که تجربه آموزگاری در استان‌های خوزستان و کهگیلویه و بویراحمد را داشت، مجموعه داستان‌های «گیاhek» و «نان و گل» را پس از سال‌ها منتشر کرد که در ادبیات اقلیمی حوزه دریایی جنوب ایران از آثار ارزشمند هستند.

۲- بحث

رسول پرویزی و نسیم خاکسار، به‌عنوان نویسندگانی متعهد، دردمند و درگیر با مسائل اجتماعی عصر خویش، درون‌مایه داستان‌های خود را از مشکلات و موضوعات زندگی خویش و مردم دور و بر جامعه خود انتخاب کرده و با طرح مسائل اجتماعی، آگاهی عمیق خود را نسبت به موضوعاتی که امروزه به آن‌ها آسیب‌های اجتماعی گفته می‌شود به‌خوبی اثبات کرده‌اند.

۲-۱- انواع آسیب‌های اجتماعی در داستان‌های رسول پرویزی

۲-۱-۱- ارتباط‌های نامشروع

رسول پرویزی در «لولی سرمست»، از طریق روایت یک ماجرای ساده به بررسی موضوعات پیچیده‌تری مانند فساد اجتماعی، روابط غیراخلاقی و نامشروع می‌پردازد و نشان می‌دهد که چگونه فقر و نیاز مالی می‌تواند روابط انسانی را تحت تأثیر قرار دهد و ارزش‌های اخلاقی را تضعیف کند. در این داستان، راوی همانند دیگر مردان، پس از مست شدن به خانه پیرزنی می‌رود که زیبارویی در خانه دارد. راوی در را می‌کوبد و در پاسخ به پیرزنی که لنگ لنگان به در آمده بود و با صدای خواب‌آلود می‌گفت کیه؟ می‌گوید: منم، بیست و پنج تومانم در دستم است. در را باز کن. «پیرزن کلون در را کشید. دید از همیشگی‌ها نیستم. شاید در چهره‌ام خواند که تازه‌کار هستم، گفت برو اتاق پنجدری. برو توی آن اتاق تا بیاید. خبرش می‌کنم که بیاید» (پرویزی، ۱۳۸۴: ۲۰۲).

در این روایت، ممکن است پیرزن به دلیل نیاز مالی و شرایط سخت زندگی، مجبور به پذیرش و تسهیل این نوع روابط شده باشد؛ در این صورت می‌توان گفت که فقر می‌تواند افراد را به سمت رفتارهایی سوق دهد که در شرایط عادی از آن‌ها اجتناب می‌کنند. شاید هم بتوان پیرزن این داستان را نمادی از جامعه‌ای دانست که به فساد و روابط غیر اخلاقی عادت کرده است.

در «شلوارهای وصله‌دار»، زارصفر، زنش را به خاطر ارتباط نامشروع به قتل می‌رساند. راوی که در راه مدرسه است، با جنازه او روبرو می‌شود و این صحنه را با جزئیات توصیف می‌کند: «سر زن قشنگی را بریده بودند، سری بریده، خونی چکیده و زلفانی آشفته که در خون موج می‌زد» (پرویزی، ۱۳۸۹: ۱۹).

۲-۱-۲- اعتیاد

داستان‌های اقلیمی رسول پرویزی، به‌خوبی نشان‌دهنده نقش اجتماعی و فرهنگی قلیان، تریاک، سیگار و الکل در جامعه آن زمان است. این فعالیت‌ها نه تنها به‌عنوان عادات فردی، بلکه به‌عنوان بخشی از مراسم‌ها به تصویر کشیده شده‌اند. در این داستان‌ها، زنان و مردان به قلیان مشغول هستند و قلیان‌کشیدن، بخشی از مهمانی‌ها و جشن‌ها است؛ چنانکه در مراسم ختنه‌سوران میرزا، هر کس که از در وارد می‌شود و گوشه‌ای می‌نشیند جای و قلیان برایش

آماده می‌شود (پرویزی، ۱۳۸۴: ۲۰۶). پیرزن‌هایی که خال‌های هاشمی، وسط ابرو کوبیده‌اند، قلیان می‌کشند (همان: ۲۲۳) و ننه فاطی قلیان می‌کشد و وراچی می‌کند (پرویزی، ۱۳۸۹: ۲۴۵). تریاک کشیدن به عنوان یک عادت روزمره در بین افراد تحصیل کرده و حتی در محیط‌های آموزشی نیز دیده می‌شود. میرزا جوادخان که معلم تاریخ مدرسه است تریاکی خوش‌مشربی است که زنگ‌های اول، سرمست در هیروت سیر می‌کند (همان: ۹۲). راوی و آقا نظام، با اینکه دانش‌آموز هستند، هر روز از خرجی روزانه‌شان چند نخ سیگار می‌خرند و در زنگ تفریح با ولع بسیار دود می‌کنند (همان: ۲۴۳). پدر دانش‌آموزی به نام ابراهیم، او را شبانه برای تهیه عرق به دکان عرق‌فروش می‌فرستد (همان: ۸۶) و «عرق دو آتشه خلار شیراز را سرشب می‌نوشد و می‌گوید دواست» (همان: ۶۷). هوشنگ در خانه همسایه با بساط عرق-خواری مواجه می‌شود (همان: ۱۴۲). راوی داستان لولی سرمست نیز از بدمستی پدرش بعد از نماز خواندن سخن می‌گوید (پرویزی، ۱۳۸۴: ۱۷۸) و خود نیز بعد از گرفتار شدن در کمند عشق زیباروئی به باده پناه می‌برد: «من قاعده می‌نوشی را نمی‌دانستم. مثل آن داشی، با یک قورت همه را به کامم ریختم و تا جگرگاهم سوخت» (همان: ۱۹۹).

۲-۱-۳- بیرون کردن فرزندان از خانه

رسول پرویزی در داستان لولی سرمست، از طرد شدن نوجوانی پانزده ساله سخن به میان می‌آورد که با تپا از خانه

رانده می‌شود و با وجود سن کم، مجبور به مواجهه با سختی‌های زندگی می‌شود: «پانزده سالم بود که با تپا از خانه‌ام رانند. وسط بیابان زندگی افتادم. نه یاری داشتم و نه یاور. دلم از تنهایی می‌سوخت و آتش می‌گرفت. شلواری داشتم و دو تا پیراهن و یک کت که از تل حصیربافان شیراز به سه تومان خریده بودم» (همان: ۱۷۶).

۲-۱-۴- ترک تحصیل اجباری

نویسنده در بخشی از شلواری‌های وصله‌دار به مشکلات اقتصادی و اجتماعی دانش‌آموزان در منطقه‌ای فقیرنشین اشاره می‌کند و با استفاده از تشبیه «حاصل سن زده» ضمن برجسته کردن تأثیر مستقیم فقر بر آموزش کودکان، به خوبی نشان می‌دهد که چگونه هر سال تعداد بیشتری از دانش‌آموزان به جای ادامه تحصیل، به دنبال تأمین نیازهای اولیه زندگی خود می‌روند و

مجبور به ترک تحصیل اجباری می‌شوند: «مدرسه ما در محله لات‌ها جا داشت؛ لذا دوره متوسطه‌اش شاگرد زیادی نداشت. مثل حاصل سن‌زده، سال به سال شاگردانش درمی‌رفتند و تهیه نان سنگک را بر خواندن تاریخ و ادبیات رجحان می‌دادند، در حقیقت، زندگی آنان را به ترک مدرسه و ادار می‌کرد» (پرویزی، ۱۳۸۹: ۳۰).

۲-۱-۵- تضاد طبقاتی

در بخشی از «شلوارهای وصله‌دار»، رسول پرویزی، تضاد طبقاتی میان دانش‌آموزان و تأثیر مستقیم وضعیت اقتصادی بر نگرش آن‌ها را به تصویر می‌کشد. او با معرفی شخصیت اسدالله‌خان، که پسر رئیس اجرا و از خانواده‌ای مرفه است، نشان می‌دهد که چگونه تفاوت‌های اقتصادی و اجتماعی می‌تواند بر رفتار و روابط دانش‌آموزان تأثیر بگذارد. اسدالله‌خان برعکس وصله‌پوشی برخی از بچه‌ها «همیشه شیک می‌پوشید و پالتو ماهوت ببر می‌کرد و به همه کلاس تفرعن می‌فروخت و به ناظم و معلم آجیل می‌داد» (همان: ۴۱). این رفتار او نشان‌دهنده نوعی خودبزرگ‌بینی و احساس برتری نسبت به دیگر دانش‌آموزان است. همچنین، او با دادن آجیل به ناظم و معلم، سعی در جلب توجه و کسب امتیاز دارد.

۲-۱-۶- تفاوت گذاشتن میان فرزندان

در لولی سرمست، به تفاوت‌های رفتاری و تبعیض‌هایی که در خانواده نسبت به دو برادر وجود دارد، اشاره می‌شود. محمدحسین، فرزند بزرگ‌تر، هر خطایی که می‌کند بخشیده می‌شود، در حالی که برادر کوچک‌ترش به خاطر کوچک‌ترین خطاها تنبیه می‌شود. این تبعیض‌ها در موارد مختلفی مانند شکستن ظروف و نپسندیدن غذا دیده می‌شود.

«زن‌عمو، نی قلیان را برمی‌داشت و تا می‌خورد داداش کوچک را می‌زد، آن قدر تا نفسش بند آید و مدت‌ها با اشتهای تمام انگشتانش را بلیسد تا اثر ضربات نی قلیان از میان برود. اگر محمدحسین خان از غذا بدش می‌آمد، آن غذا بد و کثیف و نامطبوع بود. تقصیر بدی غذا به گوشت قصاب متوجه بود، یا کم حوصلگی آشپز. اما اگر داداش کوچک‌تر غذا را پس می‌زد، ولو آنکه شوربا شور بود یا برنج زنده و نپخته و نامطبوع بود، نه آشپز تقصیر داشت، نه برنج بد بود، بلکه زن‌عمو، لنگه کفش را برمی‌داشت و امان برادر کوچک‌تر را می‌برید که ذلیل مرده لوس و ننرا! اگر نان ذرت جلوت می‌گذاشتم، از برنج عنبربو بدت نمی‌آمد» - (پرویزی، ۱۳۸۴: ۲۳۱).

این متن به خوبی نشان می‌دهد که چگونه تبعیض و نابرابری در خانواده می‌تواند بر روحیه و رفتار کودکان تأثیر بگذارد. برادر کوچکتر به دلیل این رفتارهای ناعادلانه، احساس نارضایتی و بی‌عدالتی می‌کند که می‌تواند تأثیرات منفی بلندمدتی بر روان او داشته باشد.

۲-۱-۷- تنوع طلبی مردان

در شلواری‌های وصله‌دار، نویسنده به توصیف رفتارهای پدران ابراهیم و اکبر می‌پردازد که هر دو به نوعی درگیر روابط متعدد با زنان هستند. علاقه شدید پدر ابراهیم به زنان، حتی بیشتر از خانواده و فرزندانش است و برای نزدیک شدن به زنان و شرکت در گفت‌وگوهای آنان تلاش می‌کند: «گاهی که یک زن قشنگ به خانه می‌آمد به هر بهانه بود خود را به اتاق زن‌ها می‌رساند و با دلیل و بی‌دلیل وارد صحبت‌های زنان می‌شد. اگر عازم بود قصد عزیمتش به اقامت مبدل می‌شد و می‌خواست به هر حيله در دل دوست رهی باز کند» (پرویزی، ۱۳۸۹: ۶۵). پدر اکبر هم در وضعیت مشابهی به سر می‌برد و به نوعی برای برآوردن امیال شخصی خود تلاش می‌کند. او در حالی که سعی می‌کند ظاهر خانواده دوستی خود را حفظ کند، ولی در عین حال به دنبال روابط مخفیانه است تا اینکه در نهایت، این روابط مخفیانه به تعدد زوجات و تشکیل حرمسرا منجر می‌شود. «ابوی هم می‌خواست دلش را راضی کند هم می‌خواست شیرازه خانواده‌اش گسیخته نشود، این بود که دزدکی دلبازی می‌کرد و دور از چشم مادرم که شیرزنی بود، عشق‌ها داشت کار کم‌کم از دلبازی‌های دزدکی و عشق مخفیانه کله کرد و به تعدد زوجات و تشکیل حرمسرا کشید» (همان: ۷۱).

۲-۱-۸- چند همسری

رسول پرویزی در برخی از داستان‌ها، تعدد زوجات را عامل مهم ایجاد تنش‌ها و مشکلات خانوادگی می‌داند و پیامدهای منفی آن را مورد نقد قرار می‌دهد. در داستان قصه عینکم، پیرزن کازرونی، پدر راوی را به دلیل داشتن دو زن سرزنش می‌کند (همان: ۲۷). در داستان «زبان کوچک پدرم»، پدر اکبر، بعد از عشق‌بازی‌های مخفیانه به تعدد زوجات روی می‌آورد. او با قیافه‌ای رندانه، به دروغ به خانواده‌اش می‌گوید که برای جراحی می‌رود، اما در واقع به دنبال ازدواج مجدد است. او وصیت‌نامه‌ای به همسرش می‌دهد و با ظاهری آراسته و معطر

خانه را ترک می‌کند. مادر اکبر نگران و مضطرب از احتمال مرگ همسرش زیر عمل جراحی، به دعا و گریه می‌پردازد، اما در نهایت مشخص می‌شود که قصد عمل جراحی در کار نبوده است، «دیشب پدرم عروسی داشته و یک زن قشنگ دیگر به آمار خود افزوده است» (همان: ۷۲).

در داستان «لولی سرمست»، تعدّد زوجات پدر راوی عامل اصلی اختلافات خانوادگی است. راوی بیان می‌کند که داشتن دو زن توسط پدرش، خانه را به مکانی نفرت‌انگیز تبدیل کرده است (پرویزی، ۱۳۸۴: ۱۷۸).

۲-۱-۹- خرافه‌پرستی

داستان‌های رسول پرویزی، باورهای خرافی و سنت‌های کهن جامعه را به تصویر می‌کشد. در داستان «زار محمد»، مراسم عروس کردن نخل‌های بی‌ثمر، با تمام جزئیاتش مانند ریختن نقل و نبات و دود کردن کندر، نشان‌دهنده باورهای ریشه‌دار مردم به خرافات است - (پرویزی، ۱۳۸۹: ۵۱).

در داستان «من به دنیا آمدم»، مادر بزرگ توسط مار نیش زده می‌شود و اعضای خانواده به جای اقدام فوری پزشکی، ابتدا به دنبال مار می‌روند تا آن را بکشند. زیرا باور دارند که اگر مار، فرار کند، مرگ مادر بزرگ حتمی است. سپس، مادر بزرگ را نزد سید موسی درمانگر می‌برند که با تُف خود بیماران را معالجه می‌کند، اما تلاش‌های او، بی‌نتیجه می‌ماند (همان: ۹۹).

باور خرافی دیگر در این داستان، به جانوری به نام آل در منطقه دشتستان اشاره دارد که طبق باورها، در هفته اول پس از زایمان به زن تازه زایمان کرده حمله می‌کند و او و نوزادش را می‌کشد. برای جلوگیری از حمله آل، مردم دشتستان اقداماتی مانند نصب کفش یا گیوه بر سر سیخ کباب و بستن سنگ‌های رنگی به سر زن باردار را به منظور ترساندن و دور کردن آل از زن و نوزاد انجام می‌دهند (همان: ۱۰۰).

داستان لولی سرمست نیز به یک باور خرافی دیگر اشاره دارد. در این داستان، برای درمان سگ گزیده و نجات او از بیماری هاری، مردم به مردی که دو زن دارد مراجعه می‌کنند و او را سه بار از زیر پای مرد عبور می‌دهند. سپس مرد دو زنی توصیه‌هایی می‌کند که شامل دادن

آب، نذر کردن گوسفند، و بردن سگ گزیده به کربلا است. در پایان، به‌عنوان حق‌المعالجه، از مرد دو زنی با چای، شربت یا شیرینی پذیرایی می‌کنند (پرویزی، ۱۳۸۴: ۲۳۴).

۲-۱-۱۰- دزدی و غارت

در لولی سرمست، از راهزنی سخن به میان می‌آید که به علت فقر مشغول غارت مردم در شیراز است «راهزنی بود در کنار شیراز که در کوه‌های سرخی در جنوب شیراز سکنی داشت لوله تفنگش خطا نداشت» (همان: ۲۶۹).

۲-۱-۱۱- عشوه‌گری برای مردان غریبه

پرویزی در داستان‌هایش از طریق توصیف زنان و رفتارهای آن‌ها به نقد جامعه و نگاه مردسالارانه می‌پردازد. او نشان می‌دهد که چگونه زنان در جامعه‌ای که زیبایی و جذابیت فیزیکی ارزش زیادی دارد، مجبور به استفاده از این ویژگی‌ها برای جلب توجه و کسب قدرت هستند. در داستان «شلوارهای وصله‌دار»، دختر سیه چشم بلند بالایی به نام مکیه، با راه رفتن طنّازانه از مردان روستایی دلربایی می‌کند و صدای خلخال‌هایش توجه مردان را جلب می‌کند (پرویزی، ۱۳۸۹: ۲۱). در این داستان، مکیه هم مورد تحسین و هم مورد انتقاد قرار می‌گیرد: «پیرزن‌ها از او بدشان می‌آمد، می‌گفتند مکیه چشمش هیز است، اما همه مکیه را دوست داشتند» (همان: ۲۱). این تضاد نشان‌دهنده پیچیدگی‌های نقش زنان در جامعه‌ای است که همواره با تضادهایی مواجه هستند.

در داستان «لولی سرمست»، زنان با عشوه‌گری در بازار وکیل، حضور دارند و از طریق رفتارهای خود توجه مردان را جلب می‌کنند: «زنان به نام خرید، اما اکثراً به عشوه‌گری به بازار وکیل می‌آمدند» (پرویزی، ۱۳۸۴: ۱۸۳). در میخانه، مرد سیبیلو که رئیس یکی از ادارات است در اشاره به این زن می‌گوید: «من در ملایر و بروجرد و استرآباد و دزدآب گشته‌ام، زن هم نداشتم، با این طایفه لوندان زندگی داشتم. اما این زنک چیز دیگری است. قری هست. اطواری هست. نمک زیاد دارد. راه رفتنش مثل رقصیدن است» (همان). این توصیف‌ها از یک سو، نشان‌دهنده اهمیت زیبایی و جذابیت فیزیکی در جامعه‌ای است که در آن زنان از طریق ظاهر خود تأثیر می‌گذارند و از سوی دیگر، بیانگر این امر است که در جامعه‌ای که

زنان از لحاظ اجتماعی و اقتصادی محدودیت‌هایی داشته باشند این رفتارها می‌تواند به‌عنوان ابزاری برای کسب قدرت و کنترل بر مردان به‌کار رود.

۲-۱-۱۲- فقر و تهیدستی

داستان «پالتوحنایی» به بررسی تأثیرات فقر و لجاجت پدر خانواده در برابر تغییرات اقتصادی می‌پردازد. در این داستان، پدر خانواده به دلیل مقاومت در برابر قوانین جدید تجاری، خانواده‌اش را به فقر می‌کشاند. این فقر به‌وضوح در زندگی روزمرهٔ بچه‌ها نمایان است، به‌طوری‌که حتی لباس مناسبی برای زمستان ندارند. راوی در این مورد می‌گوید:

«من با آنکه سنی نداشتم، شامه‌ام از بوی نامطبوع فقر پر بود، خودم را می‌دیدم و با بچه‌های دیگر مقایسه می‌کردم. لباس‌هایم کهنه بود. شلوارها، وصله داشت. کفش‌ها، بخیه‌های متعددی دیده بود، لبه‌اش بالا آمده بود و همیشه مثل یک دشمن خونی به من دهن کجی می‌کرد» (پرویزی، ۱۳۸۹: ۳۷). مادر خانواده تلاش می‌کند تا با مدیریت منابع محدود، نیازهای بچه‌ها را برآورده کند. او عبای کهنهٔ شوهرش را به خیاط می‌دهد تا برای بچه‌ها پالتو بدوزد، اما نتیجهٔ کار بسیار نامناسب و بی‌کیفیت است (همان: ۳۹).

راوی داستان، که یکی از بچه‌هاست، به‌خوبی احساسات و تجربیات خود را از فقر و خجالت ناشی از پوشیدن این پالتوها بیان می‌کند. او از سرما و ترک‌های دست‌هایش می‌گوید و اینکه چگونه مجبور بوده پالتو را تا مدرسه بپوشد و سپس آن را مخفی کند تا کسی آن را نبیند. این وضعیت تا جایی ادامه پیدا می‌کند که یکی از هم‌کلاسی‌ها به نام اسدالله خان، پالتو را برای مسخره کردن او می‌پوشد (همان: ۴۱).

این داستان به‌خوبی نشان می‌دهد که فقر نه تنها بر وضعیت مالی خانواده تأثیر می‌گذارد، بلکه بر روحیه و عزت‌نفس اعضای خانواده نیز تأثیرگذار است. در همین داستان، پدر ابراهیم به دلیل مشکلات شخصی و تمایل به تنوع در عشق، علاقهٔ خود را به کار از دست می‌دهد. این موضوع باعث می‌شود که خانواده به تدریج به فقر بیفتد و مجبور به فروش اثاثیهٔ خانه شوند: «قالی‌ها، چراغ‌ها، ظرف‌ها دست و پا یافتند و به دکان سمساری رفتند. همه چیز به سرعت برق نابود شد» (همان: ۶۸). فقر به تدریج و بدون اینکه خانواده متوجه شود، بر آن‌ها سایه می‌اندازد. لباس‌های وصله‌دار کرامت نیز نمادی از این فقر است. «بقایای شلوار پدرش

بود که بعد از سال‌ها کوتاهش کرده بودند و کرامت آن را می‌پوشید. پشت این شلوار، درست در محل نشستن دو وصله داشت: یکی بیضی شکل و از جنس ماهوت‌های خاکی رنگ نظامی‌ها و یکی دایره مانند از جنس فاستونی‌های مشکی قدیم» (همان: ۹۰).

۲-۱-۱۳- کتک زدن کودکان در مدرسه و خانه

در داستان قصه عینکم (شلوارهای وصله‌دار)، راوی به علت ضعیف بودن چشم‌هایش دچار دردسرهای بی‌شمار می‌شود. این مشکلات در مدرسه، بیشتر خود را نمایان می‌سازد و دو بار از معلمش کتک مفصلی می‌خورد. اولین بار، زمانی هست که معلمش را که از کوچه رد می‌شد، نمی‌بیند. معلم این عمل او را حمل بر گردنکشی و تکبر می‌کند و برای تلافی و انتقام، او را در مدرسه کتک می‌زند. «معلم، دم در مدرسه یک کشیده جانانه به گوشم نواخت که صدایش تا وسط حیاط مدرسه پیچید و به گوش بچه‌ها رسید» (همان: ۲۴).

یک روز هم که بر حسب کنجکاوی، عینک پیرزنی را که مهمانشان بود به چشم می‌زند و می‌بیند که همه چیز را می‌بیند، خوشحال می‌شود و فردای آن روز، عینک را به سر کلاس می‌برد. معلم در حال درس دادن است که او عینکش را می‌زند. معلم که فکر می‌کند راوی می‌خواهد مسخره‌اش بکند، او را مورد ضرب و شتم قرار می‌دهد و با سیلی زدن از کلاس اخراج می‌کند. «فریاد معلم، بلند شد: ترا چه به مدرسه و کتاب و درس خواندن؟ یک‌دستش پشت کتش بود. یک‌دستش هم آماده کشیده زدن. همین که خواستم عینک را جمع و جور کنم، دو تا اردنگی محکم به پشتم خورد» (همان: ۳۲).

در داستان «پالتو حنایم»، راوی، مدرسه را نه جای درس خواندن، بلکه زندانی می‌بیند که آکنده از آزار و شکنجه است. از تعلیم و تربیت خبری نیست و معلمان بددهن و شمرصفتی در آن تدریس می‌کنند که همیشه خیزران و خط کش و شلاق برای کتک‌زدن بچه‌ها در دست دارند. «مدرسه نبود، زندان بود. مرگ سیاه بود. ما از مدرسه ترس داشتیم. صبح به زندان می‌رفتیم و عصرها برمی‌گشتیم» (همان: ۹۱). در یکی از روزهای مدرسه، بعد از دعوایی بین راوی و هم‌کلاسی‌اش اسدالله خان، ناظم مدرسه با شلاقی که در دست دارد، راوی را که زندگی فقیرانه‌ای دارد، کتک می‌زند و اسدالله خان را که پدرش متمدل است، نوازش

می‌کند. «ناظم بی‌شرفی که همیشه مثل معلمان سیرک، شلاقی به دست داشت، فقط ما فقیران را می‌زد» (همان: ۴۲).

اغلب این کودکان، در خانه نیز وضعیت مشابهی دارند؛ چنانکه در داستان زنگ انشا، دانش‌آموزی به نام ابراهیم، از حسرت نوازش شدن و داشتن آرامش در خانواده سخن به میان می‌آورد. معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد که نامه‌ای به پدر خود بنویسند و از او بخواهند که در تعطیلات تابستان آن‌ها را به ییلاق ببرد. ابراهیم در انشای خود، از خشونت و تندخویی پدرش، از شلاق‌ها، لگدها و فحش‌هایی که صبح‌ها نثارش می‌شد، پرده برمی‌دارد و بیان می‌کند که به جای رفتن به ییلاق، تنها خواسته‌اش دیدن یک بار خنده پدر و تجربه مهربانی و آرامش در خانواده است (همان: ۸۳).

در لولی سرمست، نیز نویسنده به شدت از استبداد و سخت‌گیری‌های بی‌مورد در مدارس انتقاد می‌کند. مدارس که در آن، ناظران و مدیران، شلاق استبداد به دست گرفته‌اند و سنگینی برنامه‌ها و نبودن تفریح، مدرسه را به زندانی مانند کرده است. زندانی که در آن دانش‌آموزان تحت فشار و ترس دائمی هستند (پرویزی، ۱۳۸۴: ۲۴۶). در این مدرسه، پس از اینکه نامه‌نگاری راوی و دوستش آقانظام به دختر همسایه فاش می‌شود، والدین دختر به مدیر مدرسه شکایت می‌کنند. مدیر مدرسه با خشونت و بی‌رحمی با راوی و آقانظام برخورد می‌کند. او ابتدا به راوی سیلی می‌زند و سپس آقانظام را به شدت تنبیه می‌کند و می‌گوید: «جانورها! هنوز از دهن‌شان بوی شیر می‌آید، عاشق می‌شوند» (همان: ۲۵۱).

۲-۱-۱۴- کمبود امکانات بهداشتی و رفاهی

در شلوارهای وصله‌دار، راوی از روستایی صحبت می‌کند که پزشکی ندارد و شخصی به نام سید موسی که نابینا است و یک پایش لنگ، عهده‌دار طبابت آبادی است (پرویزی، ۱۳۸۹: ۹۸).

۲-۲- آسیب‌های اجتماعی در داستان‌های نسیم خاکسار

۲-۲-۱- ارتباط‌های نامشروع

در داستان «نان و گل»، وقتی که جبور، ماجرای مرگ مادر راوی را برای او گزارش می‌دهد و می‌گوید که ما مجبور شدیم جنازه را تا خیابان پهلوی به کول بکشیم، در ذهن راوی، تصویری از مراکز روسپی‌گری موجود در این مسیر، تداعی می‌شود: «جنده‌خانه، جنده‌ها با

آن موهای ژولیده و قیافه‌های عبوس و خسته از شب زنده‌داری، پا اندازها، ولگردهای معتاد، حمال‌های کرد و عرب و بعد چهره سه تا مرد عرب که پا برهنه جنازه‌ایی را روی دست دارند، توی ذهنم شروع به حرکت کردند» (خاکسار، ۱۳۵۷: ۲۱). تداعی تصویر این مراکز و افراد مختلف در ذهن راوی، نشان‌دهنده تأثیرات عمیق و ناخوشایند این محیط‌ها و ارتباط‌های نامشروع بر ذهن و روان اوست.

۲-۲-۲- اعتیاد

در داستان‌های «گیاهک» و «نان و گل»، الکل و مواد مخدر به عنوان بخشی از فرهنگ و زندگی روزمره مردم در حوزه دریایی اقلیم جنوب جا افتاده و تأثیرات آن بر روابط اجتماعی و رفتارهای فردی آشکار است. راوی داستان گیاهک، صبح جمعه‌ها با دوستان خود در کافه‌ای جمع می‌شوند و عرق می‌خورند (خاکسار، ۱۳۵۸: ۱۰). دریانوردان همزمان با عرق خوردن، قلیان می‌کشند (همان: ۱۸). شخصیتی به نام عبدو، توانایی کار کردن ندارد و در پیشخوان خسرو روی میز خم شده و سیگار می‌کشد (همان: ۴۹).

جبور نیز مدّت‌های مدیدی است که در عرق فروشی کنار شط به میخواری می‌پردازد «پنج سال بود که هر غروب، وقتی خسته از دوره‌گردی توی نخلستان به شهر می‌آمد، در پشت حصار نئین عرق فروشی کنار شط می‌نشست و از لای شیارهای جا دار، کشتی‌ها و بلم‌های روی آب را نگاه می‌کرد. نم نم عرق می‌خورد» (همان: ۳۳-۳۲). در داستان «نان و گل» پدر راوی که به اجبار امنیه‌ها و خان برای ساختن جاده به سر کار می‌رود به محض رسیدن به محل کار خود، شروع به کشیدن تنباکو می‌کند (خاکسار، ۱۳۵۷: ۸). جبور روی لبه لنج در حال سیگار کشیدن است (همان: ۱۵). پسر پانزده ساله‌ای بازداشت شده است و مادرش علت دستگیری او را پیدا شدن هروئین در خانه اربابیش ذکر می‌کند (همان: ۵۸).

۲-۲-۳- بی‌مهری به فرزندان

در داستان «نان و گل»، ناملایمات زندگی و ناسازگاری مادر راوی با شوهرش، تأثیر عمیقی بر رفتار او با فرزندانش گذاشته است. این ناسازگاری و مشکلات زندگی باعث شده که مادر نتواند محبت و عطوفتی به فرزندانش نشان دهد. راوی با توصیفاتی مانند «تمام وجودش سنگ بود و لنگه کفش، چوب بود و دسته جارو» (همان: ۶۲) به خوبی این بی‌مهری را به

تصویر می‌کشد. راوی در سن سیزده سالگی نمی‌تواند دلیل این همه کینه و بی‌مهری مادرش را درک کند و در عین حال، دلش می‌خواهد محبت و عطوفتی که از مادرش گریخته را به او بازگرداند. او حتی به فکر بوسیدن پاهای مادرش یا نوازش موهای او در خواب می‌افتد، اما در نهایت به این نتیجه می‌رسد که شاید بیرحمی مادرش تقصیر پدر است که آن‌ها را ترک کرده است.

۲-۲-۴- بیوگی و بی‌پناهی زنان

در داستان‌های نسیم خاکسار، سرگردانی زنان تیره‌روز، پایانی ندارد. تیره‌روزی زنانی که پناهی می‌جویند و نمی‌یابند؛ چنان‌که در داستان «ماهی مرده»، از مجموعه «نان و گل»، که به نقد اجتماعی می‌پردازد، مشهدی به‌عنوان شخصیتی که از موقعیت‌های مذهبی برای اهداف شخصی خود سوءاستفاده می‌کند، و رقیه به‌عنوان زنی که قربانی این سوءاستفاده می‌شود، به‌خوبی ترسیم شده‌اند و نویسنده نشان می‌دهد که چگونه زنان در جامعه‌ای که به ظاهر مذهبی است، مورد سوء استفاده قرار می‌گیرند و در نهایت بی‌پناه می‌شوند. در این داستان، مشهدی به ظاهر برای زیارت به قم می‌رود، اما در واقع به دنبال زن صیغه‌ای است. رقیه با این اوصاف، قبول می‌کند که با مشهدی ازدواج کند، اما دو ماه بعد از آن، مشهدی شروع به ناسازگاری می‌کند و رقیه سرگردان و بی‌پناه رها می‌شود (همان: ۴۴).

۲-۲-۵- خودکشی

در داستان «ماهی مرده» از مجموعه «نان و گل»، رقیه پس از طلاق، گرفتار تألمات روحی می‌گردد و به خاطر اینکه پشت سرش حرف درآورده بودند که عاشق شده است، با خوردن تریاک اقدام به خودکشی می‌کند. «آنقدر که پشت سرش حرف می‌زدند، وقتی از غصه، تریاک خورد چه گفتند. گفتند بی‌کس است؟ دنبالش حرف درنیاورند عاشق است؟» (همان: ۵۲).

۲-۲-۶- دزدی و غارت

در داستان «ماهی مرده» از مجموعه «نان و گل»، مجید، پسر رقیه، دست به دزدی می‌زند: «مجید دس پاک نیس! دیروز، هر چی پول خرده تو طاقچه گذاشتم گم شد» (همان: ۴۶).

۲-۲-۷- طلاق

داستان‌های کوتاه «نان و گل»، به بررسی زندگی زنان در جامعه‌ای سنتی و مشکلاتی که با آن‌ها مواجه هستند، می‌پردازد. در این داستان‌ها، طلاق و پیامدهای آن برای زنان به‌طور

برجسته‌ای نمایش داده شده است. در داستان «ماهی مرده»، رقیه پس از گم شدن پسرش مجید، به یاد روزی می‌افتد که برای اولین بار طلاق گرفته بود و چقدر در آن غروب سرد، گریه کرده بود (همان: ۵۱). در داستان «بین راه»، دختری که برای بار دوم طلاق گرفته، مجبور می‌شود به همراه مادر علیل خود، دوباره به خانه خاله‌اش برگردد (همان: ۸۳).

در داستان «بین دو صدا»، فاطمه زنی است که برای بار چهارم طلاق گرفته و مشدعلی که خانه‌اش را به او اجاره داده، از مشکلات و دلایل طلاق‌های متعدد او صحبت می‌کند: «چهارتا عوض کرده! هنوز به عرق تن یکی شون اخت نشده که طلاقش میدن. اونم چه عرق تنی! صد رحمت به بوی تن سگ. یکی شون می‌گه بچه‌ت نمیشه، انگار اون موقع که بچه‌ش می‌شد گل تو سرش کاشتن. یکی شون می‌گه مادر کورت وبال کرده‌مونه! ...» (همان: ۹۶). این داستان‌ها به خوبی نشان می‌دهند که چگونه طلاق و پیامدهای آن می‌تواند زندگی زنان را تحت تأثیر قرار دهد و آن‌ها را با چالش‌های زیادی مواجه کند.

۲-۲-۸- قاجاق

داستان «خوب مثل هوا»، به موضوع قاجاق و همکاری مغازه‌داران با قاجاقچیان می‌پردازد. در این داستان، دو صحنه مهم وجود دارد که به خوبی این موضوع را نشان می‌دهد. در صحنه اول، زمانی که صدای بوق لنج‌ها از دور به گوش می‌رسد، زائر قاسم شروع به آوازخوانی می‌کند. در همین هنگام، ماشین قرمزی که قاجاق حمل می‌کند، با هم‌دستی مغازه‌داران از دست مأموران فرار می‌کند. مغازه‌داران با انداختن گونی‌های پیاز و سیب‌زمینی و صندوق‌های میوه جلوی ماشین پلیس، به قاجاقچیان کمک می‌کنند تا فرار کنند (همان: ۳۲). در صحنه دوم، جبور با مردی صحبت می‌کند که از گناوه کالای قاجاق می‌آورد. مرد اعتراف می‌کند که مارک‌های خارجی می‌آورد و مغازه‌های لوکس، این مارک‌ها را می‌خرند و روی لباس‌های وطنی می‌دوزند و به اسم جنس خارجی به مردم می‌فروشند (همان: ۳۷).

۲-۲-۹- کمبود امکانات بهداشتی و رفاهی

داستان‌های نسیم خاکسار به خوبی کمبود امکانات بهداشتی و رفاهی روستاهای ایران در حوزه دریایی اقلیم جنوب را به تصویر می‌کشند. در داستان «استخوان و دندان‌های ریز و درشت کوسه»، جبور با اشاره به مرگ مادر راوی، به کمبود امکانات پزشکی و سختی‌های

زندگی در روستا اشاره می‌کند (همان: ۱۷). راوی با شنیدن خبر مرگ مادرش، به یاد مشکلات و موانعی می‌افتد که باعث شده‌اند مادرش نتواند به موقع به شهر منتقل شود و از خدمات پزشکی بهره‌مند گردد. این مشکلات شامل فاصله زیاد روستا از شهر، وضعیت بد راه‌ها و شرایط آب و هوایی نامساعد است:

«اولاً روستای زادگاه من از شهر خیلی دور بود. در ثانی راه خیلی خراب‌تر از آن بود که بشود فکرش را کرد. تازه آن‌طور که شنیدم مادرم در زمستان مرد. اینکه هوا بارانی بود یا نه خبر ندارم – و اگر بود، بردن او به شهر غیر ممکن بود. زیرا گل و شل آنقدر زیاد می‌شود که هیچ ماشینی حتی با زنجیر نمی‌تواند خودش را توی جاده بکشانند» (همان: ۱۷).

۲-۲-۱۰- کودکان کار

داستان «نان و گل» به خوبی توانسته است تصویری واقعی و دردناک از زندگی کودکان کار و مشکلات خانوادگی

ناشی از فقر و بیکاری ارائه دهد. راوی داستان، که هنوز کودکی بیش نیست، برای کمک به خانواده‌اش هر روز به همراه دیگر کودکان، فلاسک‌های چای را پر می‌کند و برای فروش چای به نقاط مختلف می‌رود. او در ابتدا از این که خود را در میان کارگران می‌بیند، خوشحال است (همان: ۵۷)، اما زمانی که مادرش از کار بیکار می‌شود، مجبور است بار سنگین مسئولیت‌های خانوادگی را به دوش بکشد. مادرش که از بیکاری و مشکلات مالی خسته شده، از شدت فشار و ناامیدی، مدام بر سر او فریاد می‌زند، فحش می‌دهد و او را به کار کردن وادار می‌کند:

«تا می‌آمدم که پهلوی سدی بنشینم مادر فحش می‌داد: مرده شور اون بابای گور به گوریت بکنن که تو رو توله سگ‌دونی کرد تا سنگ دلم بشی! چرا نمیری کار کنی! نکبت. برو صنار سه شاهی، چیزی بیار خونه. می‌دونی دیگه حموم که نمی‌زارن برم. اگر می‌رفتم کار، احتیاج به تو پدر سگ بی‌صاحب که نداشتم» (همان: ۶۱). این داستان به خوبی نشان می‌دهد که چگونه فقر و بیکاری می‌تواند بر زندگی کودکان تأثیر بگذارد و آن‌ها را به دنیای بزرگسالان و مسئولیت‌های سنگین وارد کند.

۲-۳- تحلیل آسیب‌ها در داستان‌های رسول پرویزی و نسیم خاکسار

۲-۳-۱- داستان‌های رسول پرویزی

داستان‌های پرویزی در بطن خود به جنبه‌های مختلفی از آسیب‌های اجتماعی در زندگی مردم دهه‌های ۳۰ و ۴۰ شمسی در حوزه روستایی اقلیم جنوب اشاره دارد. بررسی این آسیب‌ها نشانه می‌دهد: طنازی و لوندگی زنانی که از مردان دل‌ربایی می‌کنند و عشوگری زنان متأهلی که با ادا و اطوار رفتار می‌کنند، آسیب‌های قابل توجهی به پایه‌های خانواده و ساختار جامعه وارد می‌سازد. این مسئله می‌تواند زمینه‌ساز بروز جرائم و ناهنجاری‌های متعددی در جامعه شود که نمونه‌ای از آن ارتباط‌های نامناسب و نامشروع راوی داستان «لولی سرمست» و دیگر مردان در خانه پیرزنی است که زیبارویی در خانه دارد. قتل‌های ناموسی نیز در فرآیند چنین بی‌بندوباری‌هایی شکل می‌گیرد و زار صفر، زن فاسقش را به قتل می‌رساند. در «شلوارهای وصله‌دار»، زن‌دوستی و تنوع‌طلبی پدر ابراهیم و نیز عشق بازی‌های مخفیانه پدر اکبر، سرانجام سبب روی آوردن هر دو شخصیت داستان به چند همسری می‌شود. چند همسری ممکن است تأثیرات منفی بر تحکیم خانواده داشته باشد و به از هم پاشیدگی ازدواج‌های موجود و آسیب به فرزندان منجر شود.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که در داستان‌های رسول پرویزی که در روستاهای خلیج فارس اتفاق افتاده‌اند، چند همسری به بروز پدیده طلاق و از هم پاشیدن ازدواج اول منتهی نشده است؛ علت این امر را می‌توان در ارزش‌ها و باورهای سنتی حاکم بر چنین جوامعی دانست - لیکن تبعات عاطفی این آسیب از سویی گریبان‌گیر خانواده‌ها شده و تنش‌ها و اختلافات خانوادگی را رقم زده و از سوی دیگر سبب وارد شدن آسیب به فرزندان شده است؛ چنان که چند همسری پدر راوی «لولی سرمست» به نابودی مهر و محبت در میان اعضای خانواده منجر شده و محیطی نفرت‌انگیز در خانه برای کودکان ایجاد کرده است. بیرون انداختن فرزندان از خانه، تفاوت گذشتن بین فرزندان و کتک‌زدن آن‌ها در خانه و مدرسه اشکالی از کودک آزاری در این داستان‌ها هستند. درس خواندن در محیط‌های فقرزده و فشار برای کمک به تأمین معاش خانواده، برخی از دانش‌آموزان را به کارکردن و ترک تحصیل اجباری وادار کرده است.

دسترسی آسان به مواد افیونی در منطقه، احتمال مصرف این مواد را افزایش داده است؛ چنان که شاهد قلیان کشیدن زنان، پذیرایی از مهمانان با قلیان، سیگار کشیدن دانش‌آموزان و تریاکی بودن معلم مدرسه هستیم. عروس کردن نخل بی‌ثمر روستا، معالجه کردن بیماران با تف شخص نظرکرده، آسیب رساندن موجودی به نام آل به زن حامله و نوزادش، دست به دامن مرد دو زن شدن برای نجات او از بیماری‌ها، همگی نشان دهنده فضای آکنده از خرافات در این حوزه است.

۲-۳-۲- نسیم خاکسار

نسیم خاکسار در داستان‌های «گیا‌هک» (۱۳۵۶) و «نان و گل» (۱۳۵۷) بیانگر تیره روزی مردمانی است که برای کار، روانه کشورهای حاشیه خلیج فارس می‌شوند و به قاچاق کالا روی می‌آورند. هر دو داستان به خوبی نشان‌دهنده تأثیرات منفی اعتیاد و مصرف مواد مخدر بر زندگی افراد و جامعه هستند. در داستان «نان و گل»، نویسنده به‌طور مؤثر به بیان مشکلات اجتماعی و خانوادگی می‌پردازد و تأثیرات این مشکلات را بر زندگی شخصیت‌ها به تصویر می‌کشد. قربانیان داستان‌های نسیم خاکسار، کودکان و زنان گرفتار فقر و شرایط سخت و بی‌پناهی هستند. ناملایمات زندگی، ناسازگاری با همسر و در نهایت رها شدن توسط همسر، سبب می‌شود که مادر راوی این داستان به فرزندان خود نیز محبتی نداشته باشد؛ چنان‌که راوی، بیرحمی مادر خود را تقصیر پدرش می‌داند. تیره‌روزی، سرگردانی و بی‌پناهی زنان در این داستان، پایانی ندارد.

در داستان ماهی مرده از مجموعه «نان و گل»، مش رقیه که بعد از طلاق گرفتن با پسرش مجید زندگی می‌کند، زن صیغه‌ای مشهدی می‌شود، ولی دو ماه بعد از آن ناسازگاری شروع می‌شود و مش رقیه پس از رها شدن توسط شوهرش، سرگردان می‌شود. بی‌پناهی این مادر و پسر در نهایت منجر به دزد شدن مجید می‌شود. مش رقیه نیز سرانجام به خاطر تألمات روحی ناشی از طلاق و به خاطر اینکه پشت سرش حرف می‌زدند با خوردن تریاک اقدام به خودکشی می‌کند.

داستان «نان و گل» همچنین به خوبی توانسته است تصویر روشنی از زندگی زنان در شرایط سخت و نابرابر اجتماعی ارائه دهد و خواننده را به تفکر وادارد؛ چنان‌که خواننده از طریق تصاویری که در ذهن راوی شکل می‌گیرد با روسپی‌خانه‌هایی آشنا می‌شود که پاتوق

ولگردهای معتاد و هرزه‌ها است و به‌عنوان نمادی از فقر و بی‌عدالتی اجتماعی، زنان گرفتار فقر و خسته از شب‌زنده داری‌ها در آنجا به سر می‌برند.

شخصیت‌های داستان، مانند دختری که برای بار دوم طلاق می‌گیرد و فاطمه که به علت بچه‌دار نشدن برای بار چهارم طلاق داده می‌شود، نیز نشان‌دهنده مشکلات و چالش‌های زنان در جامعه‌ای است که به آن‌ها فرصت‌های برابر نمی‌دهد. داستان «نان و گل» نیز به وضوح نشان می‌دهد که فشار اقتصادی و فقر زنان بی‌پناه چگونه می‌تواند کودکان‌شان را از دوران کودکی و بازی‌ها محروم کند و آن‌ها را به دنیای بزرگسالان و مسئولیت‌های سنگین وارد کند؛ چنان که راوی داستان، پسر بچه‌کوچکی است که زمانی که مادرش از کار بیکار می‌شود، او را وادار به کار می‌کند تا کمک خرج خانه بشود.

۳- نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر نشان می‌دهد که هرچند رسول پرویزی و نسیم خاکسار با توجه به تفاوت‌های جغرافیایی، اجتماعی و فرهنگی مناطق خود به نوع خاصی از آسیب‌های اجتماعی پرداخته‌اند، اما هر دو نویسنده با نگاهی واقع‌گرایانه تلاش کرده‌اند تا با ارائه تصویری دقیق از این مشکلات به آگاهی‌بخشی در جامعه کمک کنند. شواهدی از متون مورد پژوهش، نشان از وجود شباهت‌ها و تفاوت‌هایی در نوع این آسیب‌ها دارد:

۱) ارتباط‌های نامشروع، اعتیاد، دزدی و کمبود امکانات بهداشتی در هر دو حوزه روستایی و دریایی اقلیم جنوب متداول است. با این حال، تفاوت‌هایی در نحوه بروز و شدت این آسیب‌ها در این مناطق وجود دارد. همچنین، کودک‌آزاری به اشکال متفاوت و متنوع در هر دو اقلیم نمود دارد. بیرون انداختن فرزندان از خانه، تفاوت گذاشتن میان کودکان و وادار کردن آن‌ها به ترک تحصیل از سر فقر و ناداری، مصادیق کودک‌آزاری در حوزه روستایی هستند. بی‌مهری به فرزندان و وادار کردن آن‌ها به کارکردن و کسب درآمد نیز در حوزه دریایی مصداق دارد.

۲) خرافه‌گرایی مختص حوزه روستایی و قاچاق مختص حوزه دریایی است. عشوه‌گری زنان و تنوع طلبی مردان در حوزه روستایی، منجر به پدیدآمدن آسیب‌های اجتماعی دیگری از

جمله ارتباط‌های نامشروع یا چند همسری شده است. چند همسری نیز به اختلافات و درگیری‌های خانوادگی دامن زده و سبب از میان رفتن مهر و محبت در میان اعضای خانواده شده و لطمات جبران‌ناپذیری بر کودکان وارد کرده است؛ با این حال به علت باورهای سنتی حاکم بر منطقه، پدیده طلاق و از هم پاشیدن ازدواج اول، شکل نمی‌گیرد. در حوزه دریایی پدیدآمدن طلاق، زنجیره‌ای از آسیب‌ها را به همراه دارد. از آن جمله است: بی‌پناهی، از دست دادن پشتوانه مالی و اجبار کردن فرزند به کار کردن و در نهایت خودکشی به علت تألمات روحی پس از طلاق. این تفاوت‌ها می‌تواند به دلیل شرایط خاص جغرافیایی، اقتصادی و فرهنگی هر منطقه باشد؛ از این رو، می‌توان چنین نتیجه گرفت که نوع اقلیم در پدید آوردن برخی از انواع آسیب‌ها و معضلات اجتماعی مؤثر است.

منابع

کتاب‌ها

- ۱- آدلر، پاتریشیا و آدلر، پی، (۱۹۹۷)، *ساختارهای انحراف*، ویرایش دوم. ایالات متحده آمریکا: وادزورث.
- ۲- اکبری، حمیدرضا، (۱۳۹۲)، *تبیین آسیب‌ها و مسائل اجتماعی از منظر جامعه‌شناسی و اسلام و بیان زمینه‌های پیدایی آسیب‌ها از منظر اسلام*، بی‌جا: کتاب نیل.
- ۳- پرویزی، رسول، (۱۳۸۴)، *لولی سرمست*، تهران: آئینه خوب.
- ۴- _____، (۱۳۸۹)، *شلوارهای وصله‌دار*، تهران: جاوید.
- ۵- خاکسار، نسیم، (۱۳۵۷)، *نان و گل*، تهران: جهان کتاب.
- ۶- _____، (۱۳۵۸)، *گیاهک*، تهران: جیبی.
- ۷- عبداللهی، محمد، (۱۳۸۶)، *آسیب‌های اجتماعی و روند تحوّل آن در ایران*، مجموعه مقالات همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران، ج ۱، تهران: آگاه.
- ۸- گری، مارتین، (۱۳۸۲)، *فرهنگ اصطلاحات ادبی*، ترجمه منصوره شریف‌زاده، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

مقالات

۱- آقاحسینی، حسین، دربانی، رسول، (۱۳۸۵)، «تحلیل و بررسی آسیب‌های فردی و اجتماعی از دیدگاه بزرگان ادب فارسی»، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره ۲۵، شماره ۳.

۲-عظیم اوغلی اسکویی، هایده، حجت رسولی، سید ابراهیم آرمن، (۱۴۰۱)، «تطبیق و بررسی ویژگی‌های اقلیمی و روستایی در رمان‌های «زائری زیر باران» اثر احمد محمود و «الربیع العاصف» اثر نجیب الکیالنی»، فصل‌نامه جستارنامه ادبیات تطبیقی، سال ۶، شماره ۱۹: ۲۰۱-۱۸۰.

پایان‌نامه

۱-بایبردی، عهدیه، (۱۳۹۸)، «بررسی آسیب‌های اجتماعی در داستان‌های غلامحسین ساعدی»، به راهنمایی مریم محمدزاده، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر.

۲-بخت‌آور، حمیده، (۱۳۹۴)، «بررسی آسیب‌های اجتماعی در آثار سیمین دانشور»، به - راهنمایی مریم محمدزاده، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر.

۳-بهمنی، ربابه، (۱۳۹۷)، «بررسی آسیب‌های اجتماعی در داستان شوهر آهوخانم»، به راهنمایی مریم محمدزاده، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر.

۴-ولی‌زاده، زینب، (۱۳۹۷)، «بررسی آسیب‌های اجتماعی در داستان سال‌های ابری»، به راهنمایی مریم محمدزاده، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر.